

Dei aliquamdiu acclamasset, ad Regem conversus : « Fac, inquit, fili, si placet, quod me facere vidisti. Rex, post dilationem impetratam, recusavit eo modo se purgare; nec injuria tibi enim ad suos redierat, statim etiam ad ingenium rediit, nec prius quievit, quam et B. Gregorium urbe expulisset, et Gilbertum Ravennatensem Episcopum ejus loco supposuisset. » Hæc ille.

Joannes Aventinus restat ex Germanis, qui hoc nostro sæculo scripsit, et licet multa scribat in Gregorium nostrum ex auctore quodam sine nomine, ac propterea etiam sine auctoritate : tamen alicubi etiam veritate victus, Henricum reprehendit, et Gregorium laudat. Sic enim ait lib. V Annal. Bojor. pag. 563 : « Henricum stupris, amoribus, impudicitiae et adulterii flagrasse infamia, ne amici quidem negant. » Et infra : « Gregorium virum sanctissimum pervicaciorum exitisse, Paulus Bernietensis, qui ejus vitam libris duobus complexus est, et reliqui ejus partium acerrimi propugnatores produnt. » Et infra pag. 579. posteaquam descripsit crimina Gregorio ad adversariis objecta; ita subjungit : « Adversus hæc Anselmus Lucensis Episcopus (qui hymnos, et alia, quæ de Servatoris nostri cruciatibus perscripta sunt, de Gregorio interpretatur) et Gulielmus Hirsunus, qui suam causam, seque justos esse, miraculis post mortem declararunt, pleraque scripsere. »

Habemus igitur innocentiam Gregorii probatam tripliciter, testimonio Scriptorum, testimonio adversarii morientis, et testimonio Dei a Pontifice invocati. Una solum superest calumnia Sigeberti, qui in Chron. scribit, Gregorium VII sensisse, Presbyterum concubinarium, si forte sacrum facere velit, non posse revera consecrare, et ideo interdidixisse Christianis, ne concubinariorum Presbyterorum sacris interessent.

Respondeo : Sigebertum fuisse ex sectatoribus Henrici IV, ut Trithemius refert in Catal. Script. et ideo sinistre interpretatum interdictum Gregorii. Quid autem Gregorius jusserit, longe melius, et fidelius refert B. Anselmus Sigeberto antiquior, et sanctior. Qui in epist. 8. ad Guliel. Abb. sic ait : « De presbyteris, inquit, qui se aperte reprobos, et libidinis commercio Deo execrabilis exhibent, omnino tenendum est, quod Apostolica providentia Ecclesiastico justoque rigore constituit, nempe nullatenus convenit, ut ibi reverenter astetur, ubi pertinaciter aperta,

et impudenti libidine fatentes, Dei et Sanctorum prohibitionem contemnendo, sacris altaribus deserviunt, imo non deserviunt, sed quantum ad ipsos pertinet, turpiter commaculant. Non quo quis ea, que tractant, contemnenda, sed ipsos potius tractantes execrandos existimet, ut qui Dei, et Angelorum præsentiam non reverent, vel hominum detestatione repulsi, sacra contaminare desistant. » Hæc ille. Qui rectissime decretum Gregorii tempore suo editum explicavit.

Placet nunc Catalogum adscribere eorum auctorum qui de Gregorio VII honorifice scriperunt. Primum igitur ipsius Gregorii ætate scripsit Leo Ostiensis circa annum 1080, in lib. III hist. Cassin. multa de sanctitate hujus Gregorii, in quibus etiam sunt celestes revelationes, et visiones probatissimorum servorum Dei. Eodem tempore de Gregorio, ut sancto Pontifice, scripsit Marianus Scotus lib. III Chron. ab anno 1075 usque ad annum 1083. Item Lambertus Schaffnaburgensis in hist. German. non procul a fine. S. Anselmus Cantuariensis in epist. 8. et init. lib. de azyma. S. Anselmus Lucensis in epist. ad Guibert. apud Abb. Urspergen. Stephanus Halberstatensis in epist. ad Walramum apud Dodechinum in Addit. ad Marian. Scot. Bernardus Corbeiensis in Apol. pro Gregor. teste Trithemio in Catal. Script. Guilmundus lib. I et III de Sacram. Euchar. Denique Paulus Bernietensis, et Gerohus Reicherspergensis, quos pro Gregorio scripsisse, et propterea exilium passos, testatur Joannes Aventinus lib. V. Annal. Boior. Hi igitur decem sancti et docti Scriptores viventem Gregorium defendebant, solus exstat ex Scriptoribus illius ætatis Benno Pseudocardinalis, qui accuset.

Deinde circa annum 1100, Sigebertus in Chron. etiam Henrico Imperatori faveret, ut supra diximus, nullum tamen crimen Gregorio abscribere ausus est, eorum quæ Benno et Centuriatores referunt : solum tribuit ei zelum inconsideratum, et errorem circa Sacramenti ministros, a quo satis eum Anselmus purgavit. Porro idem Sigebertus ibidem non tacet, pro Gregorio scripsisse Anselmum Lucensem, et hujus Anselmi sanctitatem a Deo signis, et prodigiis demonstratam esse; quod certe ad magnam Gregorii laudem pertinet. Non diu postea Gratianus circa annum 1150, decretum Gregorii retu-

CAPUT XIV.

De cæteris Pontificibus, quibus error in Fide falso tribuitur.

Trigesimussecundus est Alexander III, qui cap. Cum esses, de testamentis, dicit esse alienum a divina lege et Ecclesie consuetudine, ut in testamentis requirantur plures tribus testibus et ibidem sub pena excommunicationis præcipit, ne ullus rescindat testamenta cum tribus testibus facta. At contrarium est in praxi totius orbis Christiani : nec enim habentur rata testamenta, nisi septem testibus adhibitis. Idem Alexander, cap. Licet, de sponsa duorum, dicit, quosdam suos prædecessores judicavisse, Matrimonium per verba de presenti contractum, non tamen consummatum, posse dirimi per aliud Matrimonium : se tamen contrarium sentire. Ex quo sequitur, vel Alexandrum, vel etiam prædecessores errasse.

Respondeo ad Primum cum glossa Canonistarum : Alexandrum non tradere eam legem, nisi hominibus sibi subjectis in temporalibus, et spiritualibus; et proinde non derogare istum canonem legibus civilibus, nec praxi reliqui Orbis Christiani. Vel si tradat legem omnibus Christianis, debere intelligi solum de causis piis, de quibus Ecclesia judicat, id est, voluisse Pontificem, ut testamenta, non quidem omnia, sed illa solum, quæ Ecclesiam, vel locum pium heredem faciunt, valeant, etiam si tribus tantum adhibitis testibus facta sint. Ad secundum dico : nec Alexandrum, nec ejus prædecessores aliquid definivisse, sed solum quid sentirent explicuisse.

Trigesimustertius est Celestinus III, quem Alphonsus de Castro lib. I de hæres. cap. 4. affirmat, non posse ullo modo excusari ab hæresi, quod docuerit, per hæresim ita Ma-

lit XV, quæst. 6. can. Nos Sanctorum. Et pro Gregorio nostro egregie scripsit Otho Frisingensis, et genere, et eruditione, et vite probitate nobilissimus, lib. VI hist. Item Gulielmus Tyrius circa annum 1180, lib. I de bello sac. cap. 13. et Godefridus Viterbiensis in Chron. suo univers. par. 17. Conradus Abbas Urspergensis circa annum 1200, in Chron. etsi nec aperte laudat, nec vituperat Gregorium; laudat tamen (ut diximus) occultius multis modis, nullo autem modo reprehendit. Eodem tempore Dodechinus in Addit. ad Marian. apertissime Gregorium laudat, et Henricum vituperat. Vincentius circa annum 1250, in spec. histor. lib. XXV, cap. 44. miraculis, et dono prophetiæ Gregorium VII clarissime testatur. Et eundem cum honore citat S. Thomas 2. 2. quæst. XII, art. 2. Martinus Polonus circa annum 1300, in vita ejusdem Gregorii. Et Joannes Villanus lib. IV hist. Florent. cap. 21. Blondus circa annum 1400, dec. 2, lib. III; Mathæus Palmerius in Chron. et Thomas Waldensis tom. II, cap. 43. S. Antonius circa annum 1450, 2. par. Sum. histor. tit. XVI, cap. 1, §. 21. Platina in vita Gregorii, et Æneas Sylvius in Comp. Blondi; Joannes Trithemius circa annum 1500, in Chron. Joannes Nauclerus in Chron. gener. 37. Albertus Krantius lib. V Metrop. et Sabellicus Enneade 9, lib. III. et Volaterranus lib. XXII Anthropol. res gestas Gregorii, ut planesantissimi viri, descripserunt. Qui sunt Auctores triginta duo, quos uni Bennoni ad retundendam Centuriatorum et Tilmanni impudentiam opponimus : necnon ad coarguendum Tilmanni mendacium, qui scribere ausus est, Gregorii VII flagitia prodita esse in lucem a Monachis et adulatoribus Papæ, cum nos contra ostenderimus, Gregorium ab omnibus laudari. (1)

(1) Post Protestantés, Gallicanismi fautores, notanter Maimbourg, Bossuet et Fleury, in Gregorium VII debacchati sunt : quos vix superant Voltaire et Gibbon. Sed post Baronium et Natalem Alexandrum, non pauci et non parvi scriptores Pontificem defenderunt. Bossuetum optime confutat Bianchi; Fleury confutatur a Marchetti et Muzarelli. Inter recentiores Gregorii patronos, nominandi sunt F. de Kerz, Voigt, licet protestans, Phillips, Hefele, Davin et presertim Gorini, in opere cui titulus : *Défense de l'Eglise contre les erreurs historiques*, qui cæteros pontifices similiter ab injustis vindicat accusationibus.

trimonium solvi, ut liceat ei conjugium aliud inire, cujus prior conjux in hæresim lapsus sit: tametsi enim nunc hoc decretum Cælestini non exstet, tamen fuit olim in antiquis decretalibus, cap. Laudabilem, de convers. Infid. quod decretum Alphonsi vidisse se dicit. Esse autem hanc Cælestini sententiam hæreticam, planum est; tum quia contrarium docuit Innocentius III. cap. Quanto, de divort. tum etiam quia idem definitum est in Concilio Tridentino, sess. XXIV, can. 5.

Respondeo: nec Cælestinum, nec Innocentium, aliquid de ea re certi statuisset, sed utrumque respondisse, quod sibi probabilius videbatur. Id quod manifeste colligitur ex verbis Innocentii; qui cum dicit, predecessorem suum aliter sensisse, indicat, in opinione rem totam adhuc positam fuisse. Quod vero Alphonsus ait, epistolam Cælestini fuisse aliquando inter epistolas decretales; verum quidem est, sed non potest inde colligi, factum esse a Cælestino decretum plane Apostolicum, et ex Cathedra; cum constet, multa esse alia in epistolis decretalibus, quæ non faciunt rem aliquam esse de Fide, sed solum opiniones Pontificum de ea re nobis declarant.

Trigesimusquartus est Innocentius III, qui cap. Per venerabilem, qui filii sint legit, docet Legem veterem nondum plane esse abrogatam: «Sane, inquit, cum Deuteronomium secunda lex interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, ut quod ibi decernitur, in Testamento novo debeat observari.»

At pugnat hoc decretum Innocentii cum decreto S. Petri, Act. XV. Respondeo: Innocentium eo loco non voluisse dicere, Deuteronomium hoc tempore debere servari ad litteram; sed quatenus quæ in eo dicebantur, figuræ erant Testamentinovi. Ideo enim existimavit Innocentius, dictum esse Deuteronomium secundam legem, quia multa continent ad legem novam figuratè pertinentia.

Trigesimusquintus est Nicolaus IV, qui in cap. Exit, de verb. signif. in Sexto, definit, Christum verbo et exemplo docuisse perfectam paupertatem, quæ consistit in abdicatione omnium rerum, nullo sibi dominio relicto, nec in particulari, nec in communi; ac prout talem paupertatem esse sanctam et meritariam; at hoc falsum esse et hæreticum docet Joannes XXII, in Extr. suis, tit. de verb. signif. Nam in Extr. Ad conditionem canonum, docet, esse impossibilem ta-

lem paupertatem, qua quis in rebus usu consumptibilibus abdicat se omni dominio, solo usu retento, et in Extr. Cum inter nonnullos, declarat, esse hæreticum dicere, Christum talem paupertatem verbo aut exemplo docuisse. Et in Extr. Quia quorundam, idem docet, ac prolixius inculcat. Joan. de Turremata lib. II Sum. cap. 112. conatur in omnibus hos Pontifices conciliare, sicut etiam ipse Joannes, nititur ostendere, se a Nicolao non dissentire.

At profecto, nisi ego vehementer fallor, in omnibus conciliari nequeunt. Est igitur advertendum, tres quæstiones tractari a Joanne et Nicolao. Prima est, an in rebus usu consumptibilibus possit separari usus a dominio. Secunda, an paupertas, quæ ompe dominium a se removet, solo usu relicto, sit sancta et meritaria. Tertia, an Christus talem paupertatem verbo et exemplo docuerit.

De prima Joannes respondet: non posse separari usum a dominio in ejusmodi rebus: dominari enim esse posse rem destruere: prout impossibile est, posse rem destruere utendo, ut panem comedendo, et non esse dominum illius rei. At Nicolaus docet id fieri posse, et recte, nam idem apertè docuit postea Clemens V, in Clement. Exivi de Paradiso, de verb. signif. et ratio est manifesta, quia esse Dominum, non est posse rem destruere quocumque modo, sed posse liberè destruere, quando, ubi, quomodo quis voluerit, et etiam donare, vendere, commutare etc. constat autem omnes veros religiosos habere usum panis quem comedunt, et vini quod bibunt, nec tamen posse illa donare, vendere, mutare, projicere etc. Dices; ergo erravit Joannes. Respondeo: ita videri, sed non in re Fidei: hæc enim quæstio ad Fidem non pertinet, ut ipse Joannes dicit in Extr. Quia quorundam; imò adhuc sunt de hac re variæ Doctorum sententiæ.

De Secunda quæstione Nicolaus sentit, illam paupertatem esse sanctam et meritariam: negat Joannes. Et quamquam melius Nicolaus sentire videtur; tamen nec Nicolaus hoc definitum tanquam articulum Fidei; nec Joannes directe hoc impugnavit. Joannes enim in illa Extr. At conditorem canonum; solum intendit renuntiare dominio earum rerum, quæ donantur Franciscanis, quod Romani Pontificis ea esse asseruerat Nicolaus: renuntiare autem ejusmodi juri potuit Joannes.

De Tertia quæstione (quæ omnium gravissima est, et ad Fidem pertinet) non dissentiant Nicolaus et Joannes. Nam Nicolaus dicit, Christum aliquando perfectissimam illam paupertatem verbo et exemplo docuisse: aliquando autem paupertatem minus rigidam exemplo demonstrasse, tanquam communem omnium patrem, et doctorem. Joannes autem definit, esse hæreticum asserere, Christum nihil unquam hic in terris habuisse proprii, nec in speciali, nec in communi. Quæ duo non pugnant: nam Nicolaus non negat, Christum aliquando habuisse aliquid proprii saltem in communi; sed negat semper talem vitam Christum egisse. Joannes quoque non negat, Christum aliquando nihil habuisse proprii, nec in speciali, nec in communi; sed negat, semper talem vitam Christum egisse.

Quod autem Christum utrumque docuerit verbo et exemplo, probatur: nam paupertatem omnimodam docuit Matth. X. cum ait: *Nolite possidere aurum, nec argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram, nec duas tunicas, neque calcamenta, neque virgam* (1). Neque refert, an hæc verba sonent præceptum, an consilium, et an possint exponi aliter quam de abdicatione omnis domini. Nam satis est ad sententiam Nicolai salvandam, quod hæc sit Christi doctrina, et quod non repugnet ei iste sensus, ut revera non repugnat. Etsi enim Christus subjiçiens: *Dignus est operarius mercede sua*, obligavit populos ad sustentandos prædicatores, et prout concessit prædicatoribus, ut jure exigant sustentationem a populis; non tamen obligavit ipsos prædicatores, ut quasi debitam exigant, ut patet ex Paulo I. Cor. IX. sed permisit eis vivere de suis laboribus, vel accipere tanquam donum sine ulla usurpatione domini, quod ex justitia illis debebatur. Accedit, quod in hoc sensu illa verba accepit S. Franciscus, cujus viri instituta, et Deus plurimis miraculis, et Ecclesia universa communi consensu approbavit.

Quod autem exemplo hoc idem Dominus ostenderit, patet ex illo Matthæi VIII: *Filius hominis non habet ubi caput suum reclinet*. Et ex illo Luca VIII: *Sequebantur eum mulieres, quæ ministrabant ei de facultatibus suis* (2). Tunc enim Dominus cum Apostolis sine loculis vivebat ex solis Fidelium elemosynis.

Quod autem Dominus etiam alterum vitam genus exemplo suo docuerit, patet ex Joan. XIII. ubi legitur, eum habuisse loculos, ex quibus in communi cum discipulis vivebat; nec dubium est, quin habuerint dominium earum pecuniarum, saltem in communi, quandoquidem ex eis elemosynas facere etiam consueverant, ut patet ex eodem loco. Quam vitam postea imitati sunt Fideles, qui erant in Hierusalem sub Apostolis, ut patet Act. IV. et fere omnes Ordines religiosi. Nam, exceptis Franciscanis, omnes habent, saltem in communi, dominium rerum mobilium.

Trigesimussextus est Joannes XXII, Papa, qui a multis reprehenditur, ac præsertim a Gulielmo Occam in Opere 93 dierum, et ab Adriano in quæst. de Confirm. cir. fin. quod docuerit, animas beatorum non visuras Deum ante resurrectionem. Erasmus præfat. ad lib. V Irenæi, idipsum cum additamento affirmat. Sic enim ait: «In quo errore fuisse videtur Joannes Pontifex Romanus ejus nominis vigesimus, coactus opera Theologorum Parisiorum ad palinodium coram Galliarum Rege Philippo, non sine buccina. Quod indicat Joannes Gerson in serm. de Pasch.»

Addit Calvinus in Inst. lib. IV, cap. 7, §. 28. eundem Joannem docuisse, animas esse mortales: «Atqui, inquit, si privilegium quod obtendunt, ratum esse volunt, expungant e numero Pontificum oportet Joannem XXII, qui palam asseruit, animas esse mortales, unaque cum corporibus interire usque ad diem resurrectionis. Atque, ut videas totam Sedem cum præcipuis suis fulluris tunc prorsus concidisse, nemo Cardinalium huic se tantæ insanie opposuit. Sed schola Parisiensis Regem Galliarum impulit, ut ad palinodium hominem cogeret. Rex ejus communionem suis interdixit, nisi mox resipisceret; idque de more publicavit per præconem. Hac necessitate adactus ille, errorem abjuravit.» Hæc ille. Non autem probat aliter, quam ponendo in margine: «Testis Joannes Gerson, qui tunc vivebat.»

Respondeo in primis ad Adrianum: Joannem hunc revera sensisse, animas non visuras Deum, nisi post resurrectionem: cæterum hoc sensisse, quando adhuc sentire licebat sine periculo hæresis, nulla enim adhuc præcesserat Ecclesiæ definitio. Voluit

(1) Matth. X, 9 et 10. — (2) Matth. VIII, 20; Luc. VIII, 2 et 3.

antem Joannes questionem definire, sed dum adhuc in præparatione, et consultationibus versaretur, mortuus est, ut testatur Benedictus XII, Joannis successor, in Extravag. quæ incipit: Benedictus Deus, quam totam refert Alphonsus a Castro lib. III con. hæreses in verbo Beatitude.

Refert autem Joannes Villanus lib. XI hist. cap. 49. Joannem Papam pridie ante mortem partim declarasse, et partim etiam revocasse sententiam suam. Primum enim testatum, se nunquam, cum de hac re locutus erat, questionem definire in animo habuisse, sed solum disserere ad veritatem investigandam. Deinde addidisse, existimare se jam probabiliorem sententiam esse eam, quæ asserit, beatos frui visione divina etiam ante diem iudicii: et hanc sententiam se amplecti, nisi aliquando aliud Ecclesia definiat, cuius definitioni suas omnes sententias libentissime subjiceret. Hæc retractatio aperte docet, Joannem Papæ mentem semper bonam et Catholicam fuisse.

Ad Calvinum dico: eum quinque mendacia impudentissime paucissimis verbis protulisse.

Primum, quod Joannes Gerson vixerit tempore Joannis XXII, nam constat ex Joanne Villano lib. XI, cap. 49. et omnibus historicis aliis, Joannem XXII obiisse anno Domini 1334, constat autem ex Trithemio de viris illustribus, Gersonem natum esse anno 1363, nondum ergo natus erat Gerson, quando Joannes Papa diem suum obiit.

Secundum mendacium est, quod Gerson dicat, Joannem Papam negasse animæ immortalitatem. Gerson enim nihil de istius Joannis erroribus dicit, nisi in serm. de Pasch. qui habetur tomo IV, qui solus locus citatur ab omnibus contra Joannis errorem.

Ibi autem sic loquitur Gerson: « Hoc fecit, inquit, latroni, qui verisimiliter nondum compleverat penitentiam pro omnibus peccatis suis, qui fuit illa propria hora beatificatus, et vidit Deum facie ad faciem, sicut Sancti in Paradiso. Propter quod insuper apparet falsitas doctrinæ Papæ Joannis XXII. » Hæc ibi. Nec explicat amplius qualis doctrina fuerit, sed cum dicat, apparere falsitatem doctrinæ Joannis Papæ ex eo, quod latro cum Christo crucifixus mox a morte vidit Deum; manifeste indicat, Joannem in hoc errasse, quod crediderit animas Sanctorum non videre Deum mox a morte. Quod autem negaverit animæ immortalita-

tem Joannes Papa, neque Gerson, neque ullus alius scripsit ante Calvinum, ac ne ipse quidem Gulielmus Occam, qui fuit Papa Joanni infestissimus.

Sed video cur Calvinus tam horrendum mendacium excogitaverit, quia nimirum error ille Joannis Papæ de visione Dei, Calvinus non est error, sed verissima doctrina. Ipse enim lib. III Instit. cap. 20 dicit, solum Christum esse in cælo, reliquos Sanctos expectare in atrio quodam usque ad Mundi consummationem. Et §. 24. dicit, Sanctos mortuos una nobiscum adhuc esse Fide conjunctos: quod si Fidem habent, non igitur Deum vident. Quoniam igitur videbat Calvinus, quod alii reprehendebant in Joanne Papa, non posse a se reprehendi, et tamen volebat ullam occasionem Pontificis accusandi præfermittere; confugit ad magistrum suum patrem mendaciorum, et ab eo insignem illam calumniam mutuatus est.

Tertium mendacium est, quod nullus Cardinalium se opposuerit Joannis sententiæ. Hoc enim esse falsum patet; tum quia nec Gerson, nec ullus alius hoc dicit; tum quia plurimi sentiebant contrarium, ut patuit ex definitione, quæ mortuo Joanne facta est a Benedicto XII, de consensu omnium Cardinalium, ut ex ipsa epistola Benedicti perspicuum est, nec erat causa, cur isti, qui contrarium sentiebant, metuerent viventi Joanni contradicere: siquidem Benedictus XII in sua Extravag. asserit, Joannem Papam severe præcepisse Cardinalibus, aliisque Doctoribus omnibus, ut sincere dicerent quid sentirent, ut veritas inveniri posset. Denique Joannes Villanus qui tunc vivebat, lib. X. cap. ult. histor. scribit, majorem partem Cardinalium repugnasse Joannis Papæ opinioni, illo vivente.

Quartum mendacium est, quod Rex Galliarum interdixit suis communionem Joannis. Quod enim Rex Galliarum Philippus magis crederet Parisiensibus Doctoribus, quam Joanni Papæ, ut particulari Doctori de illa questione disserenti, testatur Gerson loco notato; at quod propterea Rex Pontificem excommunicaverit, nullus narrat, nec est credibile, Christianum Regem tale aliquid facere ausum.

Quintum mendacium est, quod Pontifex abjuraverit errorem suum. Id enim nec Gerson scribit, nec ullus alius, nec debuit Papa errorem abjurare, cum in errorem nullum incidisset: retractavit quidem sententiam

suam pridie ante mortem, sed suam affirmant, non jussu Regis. Vide Joannem Villanum lib. XI. cap. 19. ex quibus etiam deguntur Erasmi calumnia. Neque enim verum est, Joannem adactum ad palinodiam, et multo minus verum est, id factum esse coram Rege Philippo.

Trigesimusseptimus est Joannes XXIII, qui Concilio Constantiensi sess. XI accusatur hæresis perniciosissima: dicitur enim negasse vitam futuram, et carnis resurrectionem. Respondeo: Joannem XXIII non fuisse Pontificem omnino certum et indubitatum; proinde non necessario esse defendendum, erant enim eo tempore tres, qui Pontifices haberi volebant: Gregorius XII, Benedictus XIII, et Joannes XXIII; nec poterat facile judicari, quis eorum verus ac legitimus esset Pontifex, cum non deessent singulis doctissimi patroni. Addo præterea, probabile vehementer, ac fere certum esse, eum errorem falso tributum fuisse Joanni Papæ. Nam in primis cum in ea sessione Concilii enumerentur articuli, qui obiciebantur Joanni Papæ, primum collocantur articuli 53, qui omnes ad mores pertinent, et hi omnes suis certis testibus confirmantur. Deinde adferuntur alii quidam sine certis testibus, et horum penultimus est is, de quo nunc agimus.

Itaque iste articulus non fuit probatus, nisi ex vulgi rumore, qui, quoniam videbat Joannem esse vitæ dissolutæ, existimare cepit, atque etiam dicere, eum non credere vitam futuram, et carnis resurrectionem.

Sed quis non videt, non recte colligi hæresim ex malis operibus? Quot enim numerari possent, qui rectissime credunt, et perditissime vivunt? Deinde in sess. XII recitatur sententia definitiva Concilii adversus Joannem Papam, et breviter recensentur causæ damnationis et depositionis ejus: nulla autem mentio erroris aut hæreseos fit. Quod certe est argumentum evidens, non potuisse probari, quod Joanni Papæ fuerat obiectum circa hæreses: si enim id probari potuisset, debuisset primo loco recenseri inter causas damnationis, cum nulla sit justior causa judicandi Pontificem, quam nota hæreseos: imo nulla sit alia causa, ob quam judicari rite queat.

Trigesimusoctavus est Benedictus XIII, quem nomine hæreseos damnavit Concilium Constantiense sess. XXXVII. At iste Benedictus nec legitimus Pontifex fuit, cum Clementi VII successerit, qui vivente Urbano VI, vero Pontifice, Sedem invaserat; nec vere etiam fuit hæreticus. Id enim ei solum obiciebatur, quod non crederet, Concilium habere majorem potestatem, quam summus Pontifex habeat: in qua re nihil omnino Benedictus erravit; sed de hoc alias.

Trigesimusnonus est Eugenius IV, cui Concilium Basiliense sess. XXXIV Pontificatum abrogavit, quod is in hæresim incidisset. At iste quoque nulla in re a veritate aberravit: quocirca idem Concilium Lausanæ continuatum acta sua priora irritavit, et Nicolaum V, Eugenii successorem, ut verum Pontificem veneratum est, ut ex litteris ejusdem Nicolai cognosci potest, quæ Basiliensi Concilio adjungi solent in tomis Conciliorum.

Quadragesimus est Innocentius VIII, qui in eo peccasse videtur, quod Norwegis permisit, ut sine vino sacrificium celebrarent, ut refert Raphael Volaterranus lib. VII Geograph. Sed facile responderi potest. Nam in primis non editi fuit decretum, quo universæ Ecclesiæ declararet, licere sine vino sacrificium offerre; itaque si erravit, erravit facto, non dogmate. Deinde non permittit, loco vini liquorem alium consecrari, quod fuisset materiam Sacramenti pervertere, sed id solum permisit, ut in altera tantum specie Eucharistiam consecrarent, idque ob extremam necessitatem, cum in ea regione vinum conservari non possit, quin statim acescat. Quod quidem aut nullus error est, aut certe explorationis error non est. Accedit, mirum videri posse, si eo tempore vini usum non habuerint, aut conservare non potuerint, cum hoc tempore adeo sit frequens, ut sine illo ne communicare quidem velint, quare non sine causa suspicari possumus Volaterranum deceptum fuisse(1).

(1) Qui de recentibus Pontificibus plura desiderat, adeat Christophe: *Histoire de la papauté pendant les XIVe et XVe siècles*; Ranke, sed caute legendus, in *Histoire des Papes du XVIe et du XVIIe siècle*; et præsertim Chantrel: *Histoire populaire des Papes*.

CAPUT XV.

Proponitur quæstio: An summus Pontifex habeat jurisdictionem vere coactivam, ita ut possit leges condere, quæ obligent in conscientia, et judicare ac punire transgressores?

Demonstravimus hactenus, summum Pontificem judicem esse controversiarum, quæ in Ecclesia oriuntur, et iudicium ejus certum atque infallibile esse. Sequitur nunc tertia quæstio: « An videlicet possit summus Pontifex cogere Fideles, ut id credant, vel faciant, quod ipse judicaverit »: quod idem, servata proportione, de Episcopis cæteris intelligitur. Sed antequam ad rationes, vel nostras, vel adversariorum veniamus, operæ pretium erit, pauca quædam annotare de statu ipso quæstionis, et sententia adversariorum.

Primum igitur annotandum est, nos non loqui de Pontifice, ut Princeps est temporalis certæ ejusdem provincie: nam hoc modo certum est, posse eum ferre leges suis subditis, et in eos etiam gladio animadvertere. Neque hoc negant hæretici, posito quod Pontifex sit Princeps temporalis, quamquam negant, convenire illi talem principatum exercere, de qua re in seq. lib. agemus. Solum ergo nunc agimus de Pontifice ut Pontifex est totius Catholice Ecclesie; et quærimus: an ille habeat veram potestatem in omnes Fideles in spiritualibus, ut habent Reges in temporalibus, ita ut sicut illi possunt condere leges civiles et punire transgressores temporalibus penis, ita Pontifex possit condere leges Ecclesiasticas vere obligantes in conscientia, et possit transgressores punire saltem spiritualibus penis, ut excommunicatione, suspensione, interdicto etc. Nam de potestate temporalis, quæ sive directe, sive indirecte Pontifici ut talis est convenit, in sequ. lib. disseremus. Nunc solum de potestate spirituali, sive Ecclesiastica, cujus finis est vita æterna, disputare aggredimur.

Annotandum est secundo, nos tantum

quærere de legibus justis: nam injustæ leges non sunt proprie dicendæ leges, ut Augustinus docet lib. I de lib. arb. cap. 3. Ut autem justa sit lex, quatuor condiciones requiruntur.

Primo, ex parte finis, ut ad bonum commune ordinetur: ut enim Rex differt a tyranno, ex Aristotèle lib. VIII Ethic. cap. 10. quod ille communem, iste privatam quærit utilitatem: ita etiam differt lex justa a tyrannica. Secundo, ex parte agentis, ut sit ab habente auctoritatem; nemo enim potest legem imponere non sibi subdito. Tertio, ex parte materie, ut non prohibeatur virtus, nec præcipiatur vitium. Quarto, ex parte formæ, ut debito modo et ordine constituatur, et promulgetur lex, nimirum, ut lex eam proportionem servet in honoribus distribuendis et oneribus imponendis, quam habent subditi in ordine ad Rempublicam.

Si enim Pontifex juberet, ut æqualiter in Quadragesima jejunarent pueri et viri maturi, fortes et debiles, sani et ægroti; lex injusta esset: item, si statueret, ut soli divites et nobiles ad Episcopatum admitterentur: non autem pauperes et ignobiles, licet alioqui doctiores et meliores; absolute esset injusta, quamquam alicubi aliquando propter aliquam circumstantiam posset esse justa. Etsi autem lex injusta non sit lex, et ex vi sua in conscientia non obliget, tamen distinguendum est de legibus. Nam leges injustæ ratione materie, id est, quæ sunt contrariæ divino juri, sive naturali, sive positivo, non solum non obligant, sed etiam non debent ullo modo servari; juxta illud Act. V: *Obedire oportet magis Deo, quam hominibus* (1). Id quod etiam docent Hieronymus in cap. IV ad Ephes. Augustinus in Psalm. CXXIV et serm. 6. de verb. Dom. et Bernardus lib. de præc. et disp. At quæ sunt injustæ ex parte finis, vel auctoris, vel etiam formæ, seu modi, servandæ sunt, quando sequeretur scandalum si non servarentur. Et potest hoc deduci ex illo Matth. V: *Qui angariaverit te mille passus, vende cum eo et alia duo; et si quis abstulerit tibi tunicam, da illi et pallium* (2). Est enim sensus, non ut hoc semper faciamus, sed ut parati simus id facere, quodcumque id erit necessarium ad gloriam Dei. Item ex illo I. Petri II: *Servi subditi estote dominis, non solum bonis et modestis, sed etiam discolis* (3).

(1) Act. V, 29. — (2) Matth. V, 41. — (3) I. Petr. II, 18.

Annotandum est Postremo, multis hæreticis sententiam illam placuisse, quæ docet, non esse in Ecclesia auctoritatem condendi leges, quæ obligent Fideles in conscientia. Ita senserunt olim Waldenses, teste B. Antonio 4. par. tit. XI. cap. 7. §. 2. Summæ Theol. Idem postea docuit Marsilius de Padua in lib. quem inscripsit defensorem pacis, contra quem scribit Pighius lib. V hier. Ecclesiast. Idem docuit postea Joannes Wiclef, ut patet ex art. 38. damnato sessione VIII Conc. Constant. unde colligebat, decretales Pontificum esse apocryphas, et homines stultos, qui illis cognoscendis dant operam. Idem postea Joannes Huss, ut patet ex art. 13. Idem postea docuit Joannes de Westphalia; exstat enim adhuc libellus de damnatione articulorum hujus Joannis, facta Moguntie anno 1479, quorum primus erat, non posse Ecclesie prelatos condere legem, quæ obliget in conscientia, sed solum exhortari ad servanda Dei mandata.

Denique, nostris temporibus idem docent Lutherani in lib. de capt. Babyl. cap. de Baptis.: « Quo jure, inquit, Papa super nos leges constituit? Quis ei dedit potestatem captivandæ libertatis nostræ per Baptismum nobis donatæ, cum neque Papa, neque Episcopus, neque ullus hominum habeat jus unius syllabæ constituendæ super Christianum hominem, nisi fiat ejusdem consensu? » Similia docet in lib. de libert. Christ. quem refellit Jodocus Clichtoveus lib. I sui Antilutheri, et in Assertionem art. 27. quem impugnat Joannes Roffensis. Sed vehementissime id egit in explicatione visionis Danielis. Ac, ut factis etiam leges Ecclesiasticas damnet, anno 1520, totum corpus Juris canonici publice combussit, ut scribit Joannes Cochlaeus in vita Lutheri.

Idem docet Philippus Melancthon in Confes. August. art. 28. et in Apol. ejusdem: et Calvin. lib. IV Instit. cap. 10, 11 et 12; quorum sententia fere est eadem, et ad quædam capita reduc. potest. Nam primo docent, Episcopos, et proinde etiam Papam posse constituere certum ordinem in Ecclesia ad conservandam disciplinam utilem, ut definire, quo die sit eundem ad Ecclesiam, quomodo et a quibus sint canendi Psalmi, vel legendæ Scripturæ in Ecclesia etc. sed sic tamen, ut istæ constitutiones non obli-

gent in conscientia, nisi ratione scandali, ita ut sit liberum servare, vel non servare, modo absit scandalum aliorum. Non autem posse Papam, vel Episcopos constituere ullam veram legem, quæ non sit expresse in Scriptura.

Secundo docent, non solum non posse Papam, aut Episcopos condere novam legem, sed nec posse Christianos cogere ad servandam legem Dei, jubendo ex auctoritate ut illa servetur, et nisi id fiat, in forma judicii procedendo contra transgressores; sed solum exhortando, monendo, reprehendendo. Tertio docent, esse quidem in Ecclesia potestatem excommunicandi, id est, rejiciendi homines incorrigibiles a suo cœtu, sed hanc potestatem non volunt esse in Papa, aut Episcopo per se, sed solum in Ecclesia, id est, in cœtu ministrorum, idque populo consentiente. Nec mirum; illi enim Papam nolunt esse majorem Episcopo, nec Episcopum presbytero, quoad auctoritatem. Presbyteris autem nihil tribuunt, nisi posse prædicare, et Sacramenta ministrare iis hominibus quibus jusserit secularis Magistratus.

At in Ecclesia catholica semper creditum est, Episcopos in suis Diocesisibus, et Romanum Pontificem in tota Ecclesia esse veros Principes Ecclesiasticos, qui possint sua auctoritate etiam sine plebis consensu, vel Presbyterorum consilio, leges ferre, quæ in conscientia obligent, judicare in causis Ecclesiasticis more aliorum judicum, ac demum punire. Quæ tria breviter probanda sunt.

CAPUT XVI.

Probatur testimonio verbi Dei, posse Pontifices veras leges condere.

Igitur Catholica sententia probatur multis argumentorum generibus, ac primo ex sacra Scriptura.

Primus locus Deuter. XVII: *Qui superbie rit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur homo ille, et auferes malum de Israel* (1). Iste locus vel a simili, vel a

(1) Deut. XVII, 12.

majori debet etiam intelligi de Christianis Pontificibus. Nam sicut Judaicus populus erat tunc populus Dei, ita nunc populus Christianus. Nec possumus dicere, Principem Ecclesiasticum in lege nova debere esse minoris auctoritatis, quam fuerit in lege veteri, cum e contrario hic omnia majora, et augustiora esse videamus: at praecepta Pontificis Judaeorum erant vera imperia, non admonitiones, vel cohortationes, ut patet ex illis verbis: *Sacerdotes imperio*, et obligabant conscientiam; nam alioqui non fuissent tam severe puniti transgressores: si enim non peccabant qui non obediebant praecepto Pontificis: ergo sine culpa sua videbantur occidi.

Respondent ex hoc et similibus locis, tantum posse colligi, peccare in conscientia eos, qui contemnunt superiorem suum, quique ob superbiam obedire nolunt. Sed hinc non sequi, peccare in conscientia illos, qui contra contemptum, et scandalum non servant leges tales de rebus indifferentibus.

At in primis habemus, saltem in Pontifice esse auctoritatem veram praeceptandi, qualis est in Principe politico, quod Waldenses, Marsilii de Padua, et alii negabant. Deinde ex hoc deducimus evidenter, leges Pontificis obligare in conscientia, etiam contra contemptum et scandalum. Nam quicumque potest praeceptum, potest etiam actum indifferentem praecepto suo facere necessarium, et per se bonum; at omittere actum necessarium et per se bonum, est peccatum in conscientia, etiam contra contemptum et scandalum.

Probat propositio. Nam actus indifferens si praeceptum, jam erit necessarius, alioqui frustra praeceptum; et probatur hoc idem a posteriori: nam sequeretur, leges Dei positivas non obligare in conscientia. Quare enim circumcisio obligabat Judaeos, et nos obligat Baptismus cum sint actus ex se indifferentes? Nonne quia praeceptum Dei accedens, facit illos esse actus religionis necessarios? Item, quare Judaei obligabantur in conscientia, non vesci carne suilla, ita ut maluerint mori Machabaei potius, quam carne uti, cum tamen sit res indifferens caro suilla? Nonne quia praeceptum Dei faciebat, illam abstinentiam esse actum temperantiae necessarium? At Deus hoc non faciebat quatenus Deus; sed tantum quatenus legislator;

ergo omnis verus legislator, et qui potest praeceptum, praesertim nomine Dei, potest hoc idem facere. At Pontifex potest praeceptum, ut jam ostendimus, et inferius etiam ostendimus; ergo potest rem indifferentem facere necessariam, ac proinde obligare in conscientia, etiam contra contemptum et scandalum.

Locus secundus est Matth. XVI: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis* (1). Haec verba referri possunt et debent ad omnia, quae secundum usum Scripturae dicuntur ligari: nam generaliter loquitur Dominus, nec dicit: *Quemcumque ligaveris*, sed *Quodcumque ligaveris*. Invenimus autem Matth. XXIII, ligare significare legem imponere: *Alligant enim, inquit, onera gravia et importabilia imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere* (2).

Ergo Dominus Petro promisit, ut quidquid ipse ligaverit, id est, quam obligationem praeceptum ipse Fidelibus imposuerit, sit ligatum et in caelis, id est, se ratam illam habiturum; ergo praeceptum Petri est praeceptum Christi; ergo peccat qui non obtemperat. Et confirmatur testimonio Hieronymi in illud Matth. XVIII: *Quaecumque alligaveritis: a Potestate, inquit, tribuit Apostolis, ut intelligant quia talibus donatur, humanam sententiam divina sententia roborari.*

Tertius locus est Joan. XXI: *Pasce oves meas*. Ubi exhibiturus Christus Petro, quod ei promiserat Matth. XVI utitur regio vocabulo, nimirum *ποιμαίνει τὰ πρόβατά μου*. Vide supra lib. I, cap. 15.

Quartus locus est Joan. XX: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos* (3). In quem locum Chrysostomus: « Suum eis, inquit, reliquit ministerium »: et Theophylactus: « Opus, inquit, meum suscipite. » Dominus ergo reliquit Apostolis locum suum, ac ut sua fungentur auctoritate in regno suo gubernando voluit. Quod etiam confirmatur ex illo Luc. X: *Qui vos audit me audit, qui vos spernit me spernit* (4).

Quae verba proprie ad Apostolos et eorum successores pertinere docent Cyprianus lib. IV. epist. 9. et Basilii in Constit. monast. cap. 23. At Christus missus est a Patre cum potestate, non solum praedicandi et Sacramenta ministrandi, sed etiam praeceptandi et judicandi, ut omnes fateantur; igitur eam-

dem Apostolis, atque in primis Petro ipse tribuit. Neque potest responderi: haec dici omnibus Apostolis simul, non autem singulis. Nam Apostoli mox separandi erant ab invicem, et ituri in diversissimas Mundi partes: neque id Dominus ignorabat; ac proinde sine dubio, quod omnibus dedit, singulis etiam seorsim datum esse intelligi voluit.

Quintus locus est Actor. XV. Petrus cum aliis Concilii Patribus, scribit Gentibus ad Fidem conversis: *Vision est Spiritui sancto et nobis, nihil ultra vobis imponere oneris, nisi haec necessaria, ut abstinereis vos ab immolatis simulacrorum, a suffocato, et sanguine, et fornicatione* (1). Hic Apostoli novam legem edunt, ut Chrysostomus annotavit, nam de suffocato et sanguine nihil praecepit Christus; neque sunt haec jure naturae bona, vel mala, sed indifferentia, qualia docent haeretici, non posse ab Ecclesia fieri necessaria.

Quod autem haec Apostolorum fuerit vera lex obligans in conscientia, saltem pro eo tempore quo vivebat, probatur. Primo, quia Apostoli vocant illam onus: *Nihil, inquit, ultra imponere oneris*. Secundo, quia dicunt esse necessaria; ergo necessario observanda erant, et non libere, ut volunt haeretici, servandas esse Ecclesiae constitutiones. Tertio, quia Lucas absolute praecepta appellat in hoc ipso capite in fine; dicit enim de Paulo: *Pertransiens civitates, praecebat eis custodire praecepta Apostolorum et Seniorum*. Et cap. XVI: *Tradebant eis custodire dogmata, quae decreta erant ab Apostolis et Senioribus, qui erant in Hierusalem* (2). Quarto, testimonio Chrysostomi, hom. 33. in Act. : « Vide, inquit, brevem epistolam, neque epicheremata, neque syllogismos habentem, sed Imperium, » Erat enim legislatio Spiritus. Denique, quia in canonibus Apostolorum can. 62. imponitur gravissima poena praevaticantis hoc praeceptum, nam sanguinem, aut suffocatum comedentes Clerici deponuntur, laici excommunicantur. Quod renovatum est in Conc. II Aurelian. can. 19 et 20. At poena tam atrox non potest imponi, nisi pro mortali peccato.

Respondet Calvinus lib. IV Instit. cap. 10. §. 21 et 22. Apostolos haec lege nihil novi praecepisse, sed solum id, quod Jure divino semper fuit praeceptum, nimirum, ne alii

alios offenderent cum scandalo infirmorum, comedendo idolothyta, vel sanguinem; vel suffocatum; ac proinde non fuisse obligatos in conscientia Christianos ad abstinentiam idolothytorum, et sanguinis, et suffocati, sed solum ad non scandalizandum.

Probat autem hoc Calvinus tripliciter. Primo, scopus decreti Apostolici erat liberare Gentiles a iugo caeremoniarum Judaicarum; ergo evertent suum decretum, si obligabant ad easdem caeremonias. Secundo, hoc praeceptum nunc non servatur, quia cessavit ratio scandali: ergo solum prohibebatur scandalum hoc praecepto. Tertio, Paulus, qui interfuerat huic Apostolorum Concilio, et optime illud intelligebat, ita illud explicuit, I. Cor. VIII et X, ubi apertissime docet, non esse illicitum comedere idolothyta, nisi inde infirmi scandalizentur: *Quidam, inquit, cum conscientia usque nunc idoli, quasi idolothytum manducant, et conscientia ipsorum, cum sit infirma, polluitur*. Et infra: *Videte, ne forte haec licentia vestra offendiculum fiat infirmis*. *Si enim quis viderit eum, qui habet scientiam, in idolo recubentem, nonne conscientia ejus cum sit infirma edificabitur ad manducandum idolothyta? Et peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est*. Et cap. X: *Si quis dixerit, hoc immolatum est idolis, nolite manducare, propter illum qui indicavit, et propter conscientiam*. *Conscientiam autem dico, non tuam, sed alterius* (3). Hanc autem epistolam scriptam esse post Concilium illud Apostolorum, ex Actis Apostol. manifeste colligitur: nam Act. XV narratur Concilium; deinde Actor. XVIII narratur primus ingressus Pauli in civitatem Corinthiorum. Constat autem scriptam esse epistolam postea quam Paulus iisdem Corinthiis praedicaeverat. Ait enim cap. II Paulus: *Et ego cum venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate sermonis etc.* (4)

Sed haec facile refelli possunt: nam etsi finis praecepti Apostolici erat, ne scandalizarent infirmi; tamen praeceptum ipsum non cadebat super vitiationem scandali, sed super abstinentiam ab immolatis, sanguine, et suffocato, quae erat medium ad illum finem. Sicut omnium praecipulorum divinorum finis est charitas; et tamen praecipula ipsa particularia de non furando, non occidendo etc. non obligant ad diligendum, sed obli-

(1) Matth. XVI, 19. — (2) Matth. XXIII, 4. — (3) Joan. XX, 21. — (4) Luc. X, 16.

(1) Act. XV, 28 et 29. — (2) Act. XV, 41; XVI, 4. — (3) I. Cor. VIII, 7, 9, 10 et 11; X, 28 et 29. — (4) I. Cor. II, 1.

gant ad abstinendum a re et damno alieno. Et quamquam ratio legis, ut Jurisconsulti dicunt, sit anima legis; et proinde quando generaliter cessat ratio et finis legis, lex debeat abrogari et cessare: tamen quando non cessat ratio legis, nisi in aliquo particulari, lex adhuc viget, et cum sit generalis, obligat omnes, etiam illum, in quo non invenitur ratio seu finis legis. Existat exemplo lex de jejunii.

Finis jejunii est castigatio carnis contra spiritum concupiscentis; ideo cum hæc ratio universaliter cessabit, quod erit post resurrectionem, cessabit, etiam lex jejuniorum: at nunc licet in uno aut altero hæc ratio locum non habeat; tamen etiam illi tenentur jejunare, quia lex adhuc viget, et generalis est.

Quod autem res ita se habeat in hac Apostolica lege de immolatis, sanguine, et suffocato, probatur. Primo, Chrysostomus dicit, hanc esse novam legem, et ex ceremonialibus præceptis Mosis desumptam; at non scandalizare est lex antiquissima et moralis; igitur non scandalum, sed cibos quosdam Apostoli prohibuerunt. Secundo, in toto Apostolorum decreto nulla fit mentio scandali vitandi, sed absolute præcipitur, ut abstinere ab immolatis, sanguine, et suffocato; ergo præceptum cadit super ista tria: alioqui licebit pervertere omnes leges, etiam divinas.

Denique sic intellexerunt Patres prima Ecclesia hoc præceptum. Nam Tertullianus, in Apologet. cap. 9: « Ne animalium, inquit, quidem sanguinem in epulis esculentis habemus: qui propterea quoque suffocatis et morticinis abstinemus, ne quo sanguine contaminemur, vel intra viscera sepulto. Denique inter tentamenta Christianorum botulos etiam cruore distentos admovetis, certissimi scilicet, illicitum esse penes illos. » Ubi nota, Tertullianum non dicere, Christianos abstinere a sanguine propter scandalum, sed ne contaminentur. Nimirum illi sanguinem reputabant immundum, non quidem natura sua (ut postea Manichei senserunt) sed propter prohibitionem Apostolicam, sicut etiam multa animalia in lege dicuntur immunda, quia prohibita.

Nota etiam illud, quod Ethnici scientes Christianis illicitum sanguinis esum, conabantur eos cogere, ut illum ederent; ex quo evidenter apparet, Christianos non solum propter scandalum Judæorum horrentium

sanguinem, sed simpliciter putavisse, sibi sanguinem fuisse prohibitum ab Apostolis: nam tale scandalum cessabat, quando ab Ethnicis tentabantur; Ethnici enim libere vescabantur sanguine.

Item Origenes lib. VIII contra Celsum, disputans de cibis prohibitis, dicit, Christianos ex præcepto Apostolorum abstinere ab immolatis, sanguine, et suffocato: nec ullam mentionem facit scandali Judæorum. Cyrillus quoque Catech. 4: « Confirma, inquit, certo animam tuam, ne quid manduces quod idolis est oblatum etc. » Quo loco Cyrillus disputat de cibis et dicit, carnem et vinum esse indifferentia, et posse bene et male respici; bene quidem, si id fiat propter corporis macerationem, vel alium bonum finem; male, si id fiat ex opinione, quod caro et vinum sint immunda. At ubi venit ad immolata, et sanguinem, ac suffocata ab Apostolis interdicta, nullam ponit distinctionem, sed absolute docet, non esse comedenda; quia nimirum, posito præcepto Apostolico, erant simpliciter illicita.

Eusebius lib. V histor. cap. 1. refert, cum Ethnici objicerent Christianis, quod clam vescerentur infantium carne et sanguine, S. Martyrem Blandinum respondisse: « Multum erratis, o viri, quod putatis, infantium carnis vesci eos, qui ne mutorum quidem animalium sanguine utantur. » Quibus verbis S. Blandina indicavit, ne clam quidem, ubi nulla est occasio scandali, Christianos sanguine uti solitos.

B. Augustinus in epist. 154 ad Publicol. in fine, ponit talem questionem: An viator victus famis necessitate, si nihil uspiam invenerit, nisi cibum in idolo positum, ubi nullus alius est hominum, potius mori debeat fame, quam cibum illum sumere? Respondet: « Aut certum est, inquit, esse idolothytum, aut certum est non esse, aut ignoratur: si ergo certum est esse, melius Christiana virtute respicitur: si autem vel non esse scitur, vel ignoratur, sine ullo conscientie scrupulo in usum necessitatis assumitur. » At certe in isto casu a B. Augustino proposito, nullum locum habebat scandalum: et tamen judicavit Augustinus, melius esse ab immolatis abstinere. Cujus rei nulla ratio reddi posse videtur, nisi auctoritas præcepti Apostolici. Et simile est, quod scribit B. Leo ep. 79. ad Nicetam c. 5. ubi dicit, agendam esse penitentiam ab iis, qui immolata idolis scienter comederunt, sive id

fecerint terrere minarum victi, sive famis necessitate coacti.

Denique Concilium Gangrense cap. 2. ubi dicit, non habere spem salutis eos, qui vescuntur immolatis, sanguine, et suffocato: habere autem spem salutis eos, qui vescuntur aliis carnibus, non potest ullo modo exponi de iis tantum qui vescuntur immolatis, sanguine, et suffocato cum scandalo aliorum; nam etiam qui vescitur qualibet carne et quolibet alio cibo cum scandalo aliorum, peccat. At enim Apostolus I. Cor. VIII: *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem* (1). Habemus igitur præceptum Apostolicum vere in conscientia obligasse, etiam citra scandalum.

Ad argumentum primum Calvinii respondeo: non pugnare obligationem hujus præcepti cum scopo et fine illius decreti; Apostoli enim decreverunt, Gentiles esse debere liberos ab observatione legis Mosaicæ, non tamen ab obedientia suorum Prælatorum: hoc autem præceptum de abstinentia ab immolatis, sanguine, et suffocato, non impositum fuit tanquam ex lege Mosis, sed ut Apostolicum et Ecclesiasticum. Præterea liberaverunt Apostoli Christianos ab observatione innumerabilium ceremonialium: solum autem unam, eamque facilem, et ad tempus breve duraturam imperaverunt.

Ad secundum dico: nunc non servari illud præceptum, non quia cessavit ratio scandali quomodocumque, sed quia cessavit universaliter; et proinde jam (præsertim in Occidente) lex illa abrogata est.

Ad tertiam rationem respondent aliqui: quo tempore B. Paulus scripsit eam epistolam, legem Apostolicam abrogari cõpisse. Et idcirco Paulum monuisse, ut vescerentur quidem Corinthii idolothytis, sed scandalum evitarent; sed hæc solutio non est solida. Non enim ullo modo credibile est, legem illam tam cito abrogari potuisse, præsertim cum adhuc eo tempore vigeret ratio, ob quam lex lata fuerat, imo potius lex illa multis sæculis duravit, ut ex Auctoribus citatis patet.

Respondeo igitur duobus modis. Primo, fortasse eo tempore, quo Paulus scripsit epistolam illam ad Corinthios, nondum pervenisse ad Corinthios præceptum Apostolicum, de abstinentia ab immolatis, sanguine,

et suffocato. Nam Apostoli solum scriperunt Ecclesiis Syriæ, et Ciliciæ. Sic enim incipit epistola: *Apostoli et seniores fratres vris, qui sunt Antiochiæ, Syriæ et Ciliciæ fratribus ex Gentibus salutem* (2). Corinthios autem non est in Syria, vel Ciliciæ, sed in Achaia, quæ est Europæ provincia, cum Syria et Ciliciæ sint in Asia. Præterea, si Corinthii habuissent Apostolicum præceptum de abstinentia ab immolatis; cur, quæso, a Paulo quesivissent per litteras, an esset malum vesci immolatis? Quod enim hoc petiverint, evidens est ex I. Corinthior. VIII. Dico igitur: Corinthios non habuisse illo tempore hoc præceptum: nam nec acceperant a Concilio Apostolorum, et Paulus indicavit expedire, adhuc illis non tradere, propterea quod eos valde superstitiosos nosset. Respondit igitur illis id, quod respondendum erat secundum jus naturæ; nimirum eos non teneri ad abstinentium immolatorum, nisi ratione scandali et periculi infirmorum.

Secundo respondeo: fortasse Corinthii habuerant præceptum Concilii Apostolorum, et nihilominus aliqui ex ipsis confidentes in sua scientia, qua noverant idolum nihil esse, et proinde non posse infici cibos ab immolatione idolis facta, audacter vescabantur immolatis. Fuit hoc relatam ad Paulum: ille rescripsit oburgans eos, et reddens rationem præcepti illius Apostolici, quod nimirum recte prohiberit immolatorum usum; tum propter scandalum infirmorum; tum propter periculum idololatriæ. Itaque tota Pauli disputatio versatur, non circa præceptum, sed circa rationem præcepti. Neque sequitur, Paulus dicit, immolata non esse mala ex se, sed solum ratione scandali et periculi; ergo si non adsit scandalum, neque periculum, poterunt licite comedi. Hoc, inquam, non sequitur. Nam etsi non sint mala, nisi propter illas duas causas; tamen poterunt absolute prohiberi: multa enim licita prohibentur, ne ad illicita nos trahant, et ea prohibitiõne posita, sunt absolute illicita.

Sextus locus est Rom. XIII: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non enim est potestas, nisi a Deo, quæ autem sunt a Deo, ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Et infra: Ideoque necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam* (3). Hic locus

(1) I. Cor. VIII, 13. — (2) Act. XV, 23. — (3) Rom. XIII, 1 et seq.

non solum intelligitur de Principibus secularibus, sed etiam de Ecclesiasticis: id quod fatetur Calvinus lib. IV Inst. cap. 10, §. 5. et manifestum est ex se. Nam Apostolus loquitur in genere de omnibus potestatibus; ait enim: *Non est potestas nisi a Deo*, quod aequivalet huic: *Omnis potestas a Deo est*. Esse autem aliquam Ecclesiasticam potestatem, idem Paulus docet II. Cor. XIII: *Hæc*, inquit, *absens scripsi, ut non præsens durius agam secundum potestatem, quam dedit mihi Dominus* (1). Et etiamsi Paulus ad litteram solum loqueretur de secularibus; tamen a simili, vel a majori idem deberet intelligi de Ecclesiasticis potestatibus.

Quod autem leges eorum, qui sunt potestate præditi, in conscientia obligent, patet ex illis verbis: *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit*. Item ex illis: *Qui resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*. Quod de damnatione tam temporalis, quam æternæ exponunt omnes: Chrysostomus, Œcumenius, Theophylactus, Ambrosius, et ipse etiam Petrus Martyr Calvinista in hunc locum. Item ex illis: *Ideo necessitate subditi estote*, id est, *non est liberum hoc, sed necessarium*. Item ex illis: *Non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam*, id est, *necessario parendum vobis etiam intelligite, non solum propter metum pœnæ, sed etiam propter metum culpæ, quam incurretis, conscientia teste*.

Neque obstat, quod Chrysostomus, et eum secuti Theophylactus et Œcumenius, per conscientiam intelligunt hoc loco conscientiam beneficiorum, ut sensus sit: «Necessario parendum est Principibus, non solum propter iram,» id est, «vindictam, sed etiam propter conscientiam,» id est, «quia concessi vobis estis, quam multa beneficia a Regibus accipiatis.» Hoc, inquam, non obstat, nam communis expositio est de conscientia peccati, ut exponunt Theodoretus, Ambrosius, Beda, Anselmus, et alii in hunc locum, et Augustinus in epist. 54. ad Macedon. et eandem expositionem recipiunt adversarii, Calvinus et Martyr. Et Apostolus hanc vocem *Conscientia* semper in hunc sensum accipit.

Respondet tamen Calvinus ad hunc locum lib. IV Institut. cap. 10, §. 5. obligationem conscientie, de qua hic Apostolus loquitur, non referri ad singulas leges Principum, sed ad generale præceptum Dei, quo

tenemur honorare Principes, et etiam ad finem legum, id est, pacem et dilectionem proximi.

At nos supra ostendimus, evidenter sequi ex eo quod tenemur obedire superioribus, quod etiam teneamur in conscientia leges ipsas eorum servare, etiam citra contemptum et scandalum. Deinde cum Apostolus ait: *Necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam*; certe ad quæ extendit illud *Propter iram*, ad ea etiam extendit illud *Propter conscientiam*. Illud autem *Propter iram*, extendit Apostolus, non solum ad vitandum contemptum et scandalum, sed etiam ad observationem legum in particulari: Princeps enim non solum punit contemptorem, sed etiam eos qui in particulari non servant suas leges; nam suspensio necat furem, homicidium capite plectit, falsarium cremari jubet, etiamsi non ex contemptu Principis, sed ex cupiditate pecuniarum illos peccasse constet; igitur eandem ratione, illud *Sed propter conscientiam* debet extendi ad violationem legum. Non enim Paulus dixit, necessitate subditi estote, non solum propter iram in particularium legum observatione, sed etiam propter conscientiam in observatione generalis mandati, de non contemnendo Principe; sed simpliciter, et sine ulla distinctione conjunxit illa duo: *Non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam*.

Et præterea malum esse superbire et contemnere superiorem, est adeo manifestum, ut non fuerit opus, B. Paulum tot verbis et tam sæpe id inculcare; non ergo hoc solum docet, sed id de quo dubium esse poterat apud Christianos; ut recte notant Chrysostomus, et alii Interpretes, nimirum teneri etiam Christianos in conscientia ad observanda præcepta et leges Principum etiam temporalium.

Septimus locus est I. Cor. IV ubi Paulus ait: *Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis?* (2). Ubi nomine virgæ intelligit Chrysostomus, et alii interpretes hujus loci, et Augustinus lib. III, c. 4. contra epist. Parmeniani, potestatem judicariam puniendi peccatores. Christus enim ut Rex Ecclesie habet virgam, quæ in Psalm. II dicitur ferrea, quia est inflexibilis; et in Psalm. XLIV dicitur virga directionis, phrasi Hebraica, id est, *virga recta*, quia juste pu-

nit: hanc autem virgam communicat cum Episcopis, qui nomine suo Ecclesiam regunt. Unde Augustinus lib. II de consen. Evang. cap. 30. ex hoc loco conciliat quamdam contradictionem apparentem Matthæi et Marci. Matthæus cap. X dicit, Apostolis mandatum ut non ferrent virgam. Marcus cap. VI dicit, mandatum ut ferrent. Conciliat Augustinus, quia loquitur Matthæus de virga corporali, Marcus de spiritali, id est, de potestate Apostolica, propter quam debebantur Apostolis alimenta a populo: sicut enim Regi propter virgam regiam debentur tributa, ita Episcopo propter similem virgam debentur decimæ.

Respondet Petrus Martyr in Comment. cap. V, 4. ad Corinth. esse quidem in Ecclesia virgam ad puniendum; tamen non esse in uno aliquo homine, ut in Papa, vel Episcopo, sed in cœtu Ecclesie. Nam Paulus I. Cor. V volens virga Ecclesiastica cædi incestuosum quemdam, ait: *Congregatis vobis, et meo spiritu etc.* (1).

At idem Petrus Martyr ibidem dicit, ad virgam Apostolicam etiam pertinuisse Ananiam, et Saphiram mortem, Elimæ executionem, et similia supplicia ab Apostolis inflata. Certe autem Petrus solus Ananiam et Saphiram verbo occidit, et Paulus solus Elimam executionem, non cœtus Fidelium, qui ne ad consilium quidem adhibitus fuit. Præterea Paulus solus tradidit Satanæ, id est, excommunicavit, et vexandum Diabolo permisit. Alexandrum et Himenæum, ut ipse dicit I. Timoth. I. et II. Corinth. XII: *Prædico*, inquit, *quoniam si venero iterum, non parcam*. Et ibidem: *Ut non præsens durius agam, secundum potestatem, quam dedit mihi Dominus* (2). Certe virga et potestas sunt idem, et potestatem sibi, non cœtui Fidelium datam. Paulus affirmat. Omitto quod Ambrosius solus excommunicavit Theodosium, et exempla ejusmodi prope infinita afferre possemus.

Neque obstat illud: *Congregatis vobis etc.* Nam Paulus non voluit eos congregari, ut deliberarent, an deberet ille incestuosus excommunicari, sed ut publice et cum solemnitate publicaretur excommunicatio: sicut etiam modo excommunicationes solennes, quando aliqui nominatim excommunicantur, non feruntur nisi presente Ecclesia, sed tamen solius Prælati auctoritate. Quocirca

Paulus etiam absens, sine consilio et suffragio Ecclesie, jam decreverat tradere illum hominem Satanæ, et scribit Corinthiis, non eos consulens de hac re, sed præcipiens, ut congregata Ecclesia promulgent illum excommunicatum.

Octavus locus est I. Tim. III. ubi Apostolus legem statuit, ne bigami ordinentur: quem legem obligare in conscientia, etiamsi plane positiva sit et Ecclesiastica, planum est; patet enim tum ex praxi Ecclesie, qua nunquam ausa est bigamos ordinare, tum ex Concilio Carthaginiensi IV. can. 69. ubi Episcopus, qui scienter ordinaverit bigamum, punitur gravissime, privatur enim ipsa auctoritate ordinandi.

Nonus locus est I. Tim. V. *Adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus*. (3) Hic apertissime docet Apostolus, habere Episcopum suum tribunal etiam extra forum conscientie, et more judicium accusationes et probationes audire, et secundum allegata et probata judicare: sane per Presbyterum intelligit Chrysostomus quemlibet hominem seniore, sive sacerdotem, sive laicum; ex quo intelligimus, etiam laicos in foro exteriori propter aliqua crimina ab Episcopo judicari. Ambrosius autem intelligit nomine Presbyteri Sacerdotem, et forte rectius, nec tamen propter hanc expositionem excluduntur laici a fore Episcopi, imo apertissime includuntur. Vult enim Apostolus dicere, ut exponit Ambrosius, adversus laicos facilius accusatores admitti, et audiri posse, adversus Presbyterum autem, propter Ordinis dignitatem, non debere id fieri, nisi adsint duo aut tres testes. Præter hæc loca sunt alia multa, quæ minus quidem urgent, tamen suam habent efficaciam.

Decimus est Lucæ X: *Qui vos audit, me audit*, (4) quem de Episcopis proprie intelligi docent Cyprianus lib. IV. epist. 9 et Basilius in Constit. cap. 22.

Undecimus Locus est I. Cor. XI: *Laudo vos, quod præcepta mea tenetis*. Et I. Thessal. IV. *Scitis, quæ præcepta dederim vobis*. Et ibidem: *Qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui Spiritum suum sanctum vobis dedit*. Et II. Thessal. III. *Si quis non obedit verbo nostro, per epistolam hanc notate et ne commisceamini illi* (5).

Duodecimus, Hebr. XIII. *Obedite præposi-*

(1) I. Cor. XIII, 10. — (2) I. Cor. IX, 21.

(1) I. Cor. V, 4. — (2) II. Cor. XIII, 2 et 10. — (3) I. Tim. V, 19. — (4) Luc. X, 16. — (5) I. Cor. XI, 2; I. Thessal. IV, 2 et 8; II. Thessal. III, 14.

tis vestris, et subjacet eis; ipsi enim pervigilant tanquam pro animabus vestris rationem reddituri (1). In quem locum Chrysostomus scribens dicit, melius esse non habere Præpositum, quam habere, et ei non obedire; quia qui non habent, solum patiuntur damnium directionis pastoralis: at qui habent, et non obediunt, patiuntur illud idem damnium, et præterea peccant, et puniuntur a Domino. Item Basilius in Constit. cap. 22. exponens hunc locum, dicit, Apostolum subjunxisse; *Id enim vobis non est utile, ut indicaret grave damnium, et peccatum, ac punitionem sequi eos, qui non obediunt Præpositis suis.* Nam in Græco textu non habetur negative: *Non expedit vobis* sed positive, *incommodum est, ἀνευταλές γάρ ὑμῖν τούτο*, quod incommodum sive detrimentum Basilius interpretatur peccatum debitum ob culpam transgressionis. Atque hæc ex Scripturis.

Secundo, probatur ex traditione Patrum, ac in primis nullum fere est Concilium, quod non aliquid præcipiat, vel interdicit sub pœna anathematis, vel depositionis. Pari ratione plena sunt epistolæ Pontificum, quæ vel in tomis Conciliorum, vel in corpore Juris canonici legi possunt, præceptis et censuris. Nos etiam attulimus præcipua loca ex epistolis antiquorum Pontificum, Leonis, Gelasii, Hilarii, Anastasii, et Gregorii, in lib. II. cap. 29. His ergo omissis, adferemus testimonia Veterum, solum de una lege Ecclesiastica, quam hæretici maxime reprehendunt, et quod de illa una probabimus, idem de omnibus aliis probatum erit.

Igitur quod lex jejuniorum Quadragesimæ vel quatuor temporum, aut Vigiliarum sit plane positiva et Ecclesiastica, fatentur adversarii: quod autem ea obliget in conscientia Fideles, etiam citra contemptum, docent omnes Veteres. Can. 68. Apostolorum jubet Clericum deponi, et laicum excommunicari, si jejunia indicta solverit. Item Concilium Gangrense can. 19. jubet, excommunicari eos qui indicta jejunia sine necessitate solvunt. Et Concilium Toletanum VIII. can. 9. eos privat sacra communione in Paschate, et jubet, toto anno a carnibus abstinere, qui Quadragesimæ jejuniū violaverint. Et nota, non dicere Concilium, qui ex contemptu, sed qui ex intemperantia non jejunt.

Basilius Orat. 2. de jejuniis: « Omnes, inquit, æqualiter et præceptum audiunt, et

cum gaudio suscipiunt. » Et infra: « Vide ne propter parvam eduliorum voluptatem damnium incurras, et teipsum criminis desertoris reum stituas. » Chrysostomus hom. 6. ad popul. Antioch. « Adveniente, inquit, jejuniis, et si millies quis exhortetur, et infinita crucient, et cogant vinum delibare, vel aliud quid jejunii lege non concessum gustare, omnia quis mallet pati, quam prohibitu tangere nutrimentum. » Et hom. 2. in Genes. dicit, Quadragesimam inflectere omnium conscientiam, etiam Imperatorum, ad obedientiam.

Ambrosius serm. 23. « Non leve, inquit, peccatum est, indictam fidelibus Quadragesimam violare, et jejunia consecrata ventris voracitate dissolvere. » Hieronymus in epist. ad Marcel. de error. Mont. « Nos unam Quadragesimam secundum traditionem Apostolorum tempore nobis congruo jejunamus. Non quo, et per totum annum, excepta Pentecoste, jejulare non liceat, sed quod aliud sit necessitate, aliud voluntate munus offerre. » Nota, necessitate. Augustinus serm. 62. de temp. « Aliis diebus jejulare remedium est, aut præmium, in Quadragesima non jejulare peccatum est. » Leo serm. 3. de jejuniis. decimi mensis: « Pium, inquit, est agere non indictum, impium est negligere prædicatum. »

Denique Epiphanius hæres. 75. et Augustinus hæres. 63. ponunt Aerium inter hæreticos, eo quod jejunandum quidem esse diceret, sed non ex præcepto Ecclesiæ sed quando unicuique placet: « Neque jejuniū inquit, Aerius apud Epiphanium, « erit ordinatum, hæc enim Judaica sunt, et sub jugo servitutis, justo enim lex non est posita. Si vero omnino volo jejulare, qualemcumque eligam diem a meipso, et jejunabo propter libertatem. » Eadem Lutheranorum oratio esse solet.

Tertio, probatur ratione. Sunt necessariae aliquæ veræ leges ad Ecclesiam bene gubernandam præter leges divinas et civiles: omnis autem vera lex vim habet coactivam; ergo sunt necessariae in Ecclesia leges Ecclesiasticæ coactivæ: non sunt autem, nec fuerunt unquam in Ecclesia aliæ leges Ecclesiasticæ, quam illæ, quas summi Pontifices, aut Concilia a summis Pontificibus confirmata ediderunt; igitur leges Pontificum et Conciliorum ejusmodi, leges sunt coactivæ,

ac vere et proprie in conscientia obligantes Sed probanda est propositio et assumptio primi syllogismi, inde enim cætera pendent.

Esse igitur necessarias aliquas leges Ecclesiasticas, facile probari potest. Nam eadem ratione sunt necessariae leges in Ecclesia, qua in omnibus aliis Rebus publicis: ratio enim, cur leges sint necessariae in omni Republica est, quia homines, ut bene vivant, debent secundum rationem vivere: et tamen, quia constant ex corpore et spiritu, ex ratione et sensu, vix possunt sine affectu secundum solius rationis ductum judicare; ideo igitur leges inventæ sunt, quæ nihil continent, nisi rationis iudicium, ut cum eas sequi homines coguntur, cogantur simul rationem sequi: jam hæc ratio in Ecclesia etiam locum habet. Nam licet Christiani per gratiam Christi liberati sint a peccato, non tamen liberati sunt a concupiscentia et passionibus, quæ cum ratione perpetuo pugnant.

Dices: habent Christiani legem Evangelicam, quam sequuntur. Respondeo; habent quidem, sed illa nimis est universalis, nec sufficit dirigere omnes actiones nostras, nisi per determinationes Principum Ecclesiasticorum fiat aliquo modo particularis. Sicut etiam politicae Respublicæ habent legem naturalem, et tamen quia illa est nimis generalis, non sufficit, nisi deducatur ad particularia per determinationes Principum.

Quare, quemadmodum in Republica civili necessariae sunt leges civiles, quæ sunt quædam quasi conclusiones deductæ ex jure naturæ, vel determinationes juris naturæ: sic etiam in Ecclesia præter legem Evangelicam necessariae sunt leges Ecclesiasticæ, quæ sunt etiam veluti conclusiones deductæ ex principiis Evangelii, vel determinationes. Exempli gratia, Evangelium dicit: *Qui mihi ministrat, me sequatur* (1), inde Ecclesia deducit quasi conclusionem; ergo utile erit sancire legem, ne ad ministerium sacrum admittantur, qui noluerint esse continentes. Item, Evangelium jubet sumi Eucharistiam, sed non determinat quomodo, aut quando; igitur Princeps Ecclesiæ determinat, ut saltem in Paschate sumatur, et Apostoli legem condunt, ut sumatur ante omnes alios cibos, nimirum a jejuniis.

Hinc Augustinus in epist. 418, cap. 6. « Non præcepit, inquit Dominus, quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per

quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum. »

Restat nunc, ut probetur assumptio, videlicet, omnem veram legem esse coactivam. Id vero aperte docet S. Thomas I. 2. quæst. XCVI. art. 5 et 2. 2. quæst. LXVII. art. 1 et lectione 3, in cap. I. ad Rom. et probatur ex ipsa natura legis. Est enim lex regula quædam humanarum actionum a Deo immediate, vel mediate constituta: deviare autem a regula peccare est. Unde Aristoteles lib. X. Et hic. cap. 9: « Lex, inquit, est sermo ab aliqua prudentia ac mente profectus, vim habens cogendi, » Itaque essentia legis in hoc posita est, ut vim habeat cogendi et ligandi, ita ut sit peccatum aliter agere. Quod item ostendit definitio peccati, quid enim est peccatum, nisi transgressio legis? Sic enim definitur peccatum ab Apostolo, I. Joan. V. *ἡμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία.* Neque potest dici, legem obligare ad non contemnendum. Nam lex, quæ obligat ad non contemnendum Principem, est lex quædam generalis, et divina: hæc autem de qua nunc agimus, est particularis et humana, ut cum Pontifex dicit, jejuna Quadragesimam, non obligat te ad non contemnendum superiorem, sed ad jejunandum.

CAPUT XVII.

Solvuntur argumenta adversariorum, ex Scripturæ testimoniis ducta.

Superest argumenta solvere. Primum sumunt ex illo Matth. ult.: *Baptizate omnes gentes in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis* (2). Ubi notant, non esse dictum, docentes mandata vestra, sed mea: inde autem colligunt, non licere Episcopis præcepta dare; hoc est argumentum Joannis de Westphalia. Respondeo: in iis, quæ mandavit Dominus, illud etiam esse, ut servantur præcepta Prælatorum, Dominus enim ait: *Qui vos audit, me audit etc.*

Secundum ex illo Deuter. IV.: *Non additis ad verbum quod ego loquar vobis, neque minuetis ex eo.* Et cap. XII.: *Quod præcipio tibi*

(1) Hebr. XIII, 17.

(1) Joan. XII, 26. — (2) Matth. XXVIII, 19 et 20.